

KUBIK ANNA

Gizella-ünnep

Tisztelt Ünneplő Közönség!

ocsássák meg nekem, hogy személyes vallomással kezdem, de Veszprémben nem tudok másként tenni, hiszen a Séd partján születtem én is. Nekem tizennégy éves koromig ez a képzeletemben óriás folyóvá, néha tengerig kigyózó folyammá duzzasztott kis patak és környéke jelentette a nagyvilágot! Ha épp nem nyomtak víz alá nővéreim vásott osztálytársai vagy a híres-erőssé vált, rettegett Fekete-fiúk, lilára ábrándoztam magam (a nap hevétől is volt a szín) az akkor szintén hatalmasnak tetsző kis Pálinka-híd mellett, ezer év előtti korok embereit láttam, zöld szörnyeket és az őket halált megvető bátorsággal legyőző hősokeket is a körülöttem forgoló örvényes-kékben, fodrokban. Csodálatos magyar tanárnőm Böröczky Gáborné látva könyvektől kótyagossá szédült természetemet, már alsósként bevett a nagyok irodalmi szakkörébe. Ősi és környéke honfoglalás kori történetei elevenedtek meg itt, mint ahogy szüretkor, tollfosztáskor, disznóöléseken, aratás szüneteiben is mesékről mesékre haladt a munka.

Amit olvastam, hallottam, mind bennem ért tovább, dolgozott, s százszor megélt élménnyé változott. Így találkoztam először a magyar királynékkal is, olvastam róluk, s a Séd akkor még valamennyire tiszta vizének tükrében – eskü alatt is vallom – láttam is őket! Persze hogy nekem a külhonból érkezett Gizella volt a legérdekesebb óriási szemével, előkelően keskeny orrával, magas, karcsú alakjával! Úgy képzeltem, szülőházamtól alig húsz kilométerre, reggeltől estig a később koronázási palásttá lett miseruhát hímezte egykor kedves apácaival, mert akkoriban csak ennyit értettem még. Azt, hogy mit jelent, hogy „messze földön híres vallási buzgóságáról, jótékonyságáról”, csak később tudatosult bennem, mint ahogy kegyetlen nehéz, „fájdalom-marta” sorsát is évtizedek elteltével fogtam fel. Értjük mi egyáltalán, milyen lehet politikai szövetség fejében kb. tizenkét évesen férjhez menni anélkül, hogy leendő férjüket csak ismernék is, hisz még a portréfestés sem volt divatban akkoriban!? Idegen országba költözködni, szülőt, testvért, barátokat odahagyva... úgy tizenöt évesen Magyarok Első Királynéja lenni, aki aztán még életében eltemeti összes szülöttét, életet adva pedig talán ötnek is. István halála után, véres belharcok közepette Orseoló Péter megfosztja birtokaitól, maradék vagyonaától is, de édesanyjától örökölt szelíd természetét dicsérik a krónikák mindezek után is! Életének utolsó évtizedét egy Passau környéki bencés kolostorban imádkozza át, míg csak Teremtője kegyes ölelésében békét nem lel.

Színésznőként aztán drámairodalmunk minden bizonnyal egyik legfőbb ékességében, Ratkó József *Segítsd a királyt!* című drámájában találtam a legigazabb Gizella-képet, amit ma is dédelgethetek magamban, mint kislánként a folyvást hímező királyaszszonyt. A „majdnem-király”, Imre herceg halála után szigorú és engesztelhetetlen, bán-

tóan éles fényű tükröt tart királyi párjának, a bajor származású hercegnő a magyar politikusnak, Istvánnak. Így kiált a friss gyász súlyával terhesen, „egy-halott” fia sírjának tövében:

*Kik vagytok ti? És honnan jöttetek?
Pokolnak melyik bugyrából merült fel
ez összevissza népség? – Csak bűnötök van!
Éjt nappallá téve gyónhattok ezer évig!
S az újabb ezer bűnbódni kevés lesz!*

Vajon, a gyónás ezer évét megszenvedtük e már? Szinte boldognak kellene éreznünk magunkat, ha már a bűnhődés ezer évét szenvednénk... Régtől tudjuk: a poéták váteszek, hisz a gyémánt-gerincű költő, Ratkó József (Görömbei András ragyogó jellemzése szerint) már ebben a drámában sikoltja világgá döbbenetesen: „El vagyunk tiltva önmagunktól.”

Gizellában a kor keresztény nőideálját magasztaljuk, tiszteljük. De milyen, vajon, a mi korunk nőideálja?

Van e ennyi alázat bennünk, mint amennyit ez a törékeny, tragikus sorsú királyné felmutatott nekünk? Áldozunk-e vagy imádkozunk-e annyit saját hazánk szolgálatára, mint Ő áldozott-imádkozott egy idegen népért? Annyit harcoltunk jogainkért, hogy most már véglegesen belegabalyodtunk kötelességeink fojtogató hálójába! Jogunk van dolgozni látástól vakulásig munkahelyen, otthon, háztartás, gyermeknevelés... légy nő, feleség, anya, szerető, munkaerő, személyzet! Szülünk-e öt gyermeket az életnek (nem a halálnak...)? Kiegészítő felei vagyunk-e férjünknek, vagy versenytársai, de még inkább gyilkosai férfiasságuknak? Tartunk-e tükröt eléjük, vagy inkább törjük szilánkos cserepekre az első adandó konfliktus hallatára is?! Van-e időnk mosolyunkkal gyógyítani Istvánjainkat, gyermekünket, időseket, elesetteket? Neveljük-e féltő hazaszeretetre csemetéinket, vagy a szó sem hagyja el gondosan fényezett ajkunkat? Nézzük e hangyák, felhő vonulását, sólyom röptét, mandula virágzását? Egyáltalán szépség van még az életünkben, amire teremtve vagyunk? Vagy csak Fogyasztás, Hasznosság, Törtetés, Önmegvalósítás! Mikor jövünk rá, mi asszonyok, hogy ez a multiknak és sarlatánoknak aranyat érő Önmegvalósítás csak lépcsőfok egy belső úton, nem cél, csak eszköz önmagunk megismeréséhez? Miközben már a legelső magyar királyné láttatja velünk, hogy másokért élni a legnagyobb ajándék és kegyelem. Boldoggá lett ezért, de ezen az úton mindenki elindulhat, kedves lányok, asszonyok!

Márai írja: „Az ünnep a különbözőség. Az ünnep a mély és varázsos rendhagyás. Az ünnep legyen ünnepies. Legyen benne tánc, virág, fiatal nők, válogatott étkek, vérpezsdítő és feledkezést nyújtó italok. S mindenekfölött legyen benne valami a régi rendtartásból, a hetedik napból, a megszakításból, a teljes kikapcsolásból, legyen benne áhítat és föltétlenség. Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme. Készülj föl reá testben és lélekben. S nemcsak a naptárnak van piros betűs napja. Az élet elhoz másféle, láthatatlan ünnepeket is. Ilyenkor felejts el mindent, figyelj az ünnepre!”

Kedves Veszprémiek és Veszprémiek Kedves Vendégei!

Végigböngészve a Gizella-napok bőséges kínálatát, úgy érzem, valódi ünnepet teremtettek!

Kívánom magunknak, hogy ne veszítsük el ünnepeinket! A plázázás nem ünnep, a wellness szintén nem. Van ezeknek is szerepe, helye életünkben, de ez a kiüresedés folyamata. Az igazi ünnep megtölt bennünket hittel, biztat minket erővel, mely a múltunk kútjából száll fel:

*megmutatni világnak és magunknak,
hogy van még lelke Árpád nemzetének!*

(Ratkó József: Segítsd a királyt!)

Veszprém, 2012. május 5. – Gizella napok

Kanyarulatok

KUBIK ANNA (1957) színművész, a Pesti Magyar Színház tagja.